

KAPITEL 5 / CHAPTER 5⁵
**MARKETING ANALYSIS OF THE ASSORTMENT OF EXPECTORANT
HERBAL MEDICINES FOR THE TREATMENT OF COUGH IN ARVI**

DOI: 10.30890/2709-2313.2024-26-00-001

Вступ

Кашель є однією з найбільш причин звернення до сімейних лікарів у всьому світі. Це рефлекторний акт, спрямований на очищення дихальних шляхів. Кашльовий рефлекс може бути відповіддю на подразнення чутливих рецепторів холодним повітрям, сторонніми тілами, слизом. Також кашель може бути пов'язаний з прийомом ліків, що знижують чутливість рецепторів слизової або окремими розладами здоров'я (патологія обмінних процесів, вроджені вади розвитку) [1].

Причиною кашлю серед дорослого населення можуть бути: туберкульоз, хронічні обструктивні захворювання легень (ХОЗЛ), бронхіальна астма, рефлюксна хвороба, куріння, прийом інгібіторів ангіотензин-перетворюючого ферменту (ІАПФ), аутоімунна патологія, рак, хвороби серцево-судинної системи, інфекції респіраторного тракту, алергія тощо. У більшості випадків кашель пов'язаний із гострими респіраторними інфекціями (застудою), переважно вірусної природи [1].

За тривалістю розрізняють гострий (до 3 тижнів), підгострий (3-8 тижнів) та хронічний (більше 8 тижнів) кашель. Окремо виділяють рецидивуючий кашель (не пов'язаний з ГРІ, 2 чи більше окремих епізодів на рік, триває більше 7-14 днів), поствірусний кашель (починається з вірусної інфекції триває понад 3 тижні), специфічний кашель (має чітко ідентифіковану причину), неспецифічний ізольований кашель (не пов'язаний чітко з причиною), а також синдром постназального затікання – стан, при якому має місце затікання слизу із носоглотки в гортань, що провокує кашель.

Зазвичай кашель має доброякісний перебіг і часто припиняється без специфічного лікування.

---

⁵*Authors: Khortetska T. V., Yerenko O. K., Maliuhina O. O., Bushueva I. V., Smoylovska G. P.*

Утворення бронхіального секрету – одна з умов нормального функціонування бронхіального дерева. Запалення органів дихання, як правило, супроводжується компенсаторним збільшенням слизоутворення, зміною складу трахеобронхіального секрету та підвищенням його в'язкості через зменшення вмісту води та підвищення концентрації муцинів. При цьому зменшується мукоциліарний кліренс і виникає кашель [2 - 4].

У клінічній практиці розрізняють продуктивний (вологий, швидкість виділення мокротиння від 30 мл/добу) та непродуктивний (сухий). Крім усунення причини, що викликала кашель, важливою є симптоматична терапія – усунення або полегшення власне кашлю як симптому. Лікарські засоби обирають в залежності від того, є кашель продуктивним або сухим. Лікування вологого кашлю передбачає стимуляцію моторної та секреторної функції дихальних шляхів. Для полегшення відкашлювання при вологому кашлі, який супроводжується важко відокремлюваним, в'язким мокротинням, використовують муколітичні препарати [2, 5, 6].

На сьогодні актуальним є пошук оптимального та безпечного рішення для лікування захворювань органів дихання та кашлю як їх симптому [4, 6]. Увагу привертають рослинні засоби. Біологічно активні компоненти рослин природніше включаються в обмінні процеси, краще переносяться та відрізняються меншою частотою виникнення небажаних реакцій та ускладнень. Також перевагами рослинних засобів відносять високу біологічну активність та широкий терапевтичний індекс [3]. Біологічно активні речовини рослин викликають рефлекторну стимуляцію секреції бронхіальних та слинних залоз, сприяють регідратації секрету, посиленню моторної функції бронхів та миготливого епітелію. Також рослинні препарати виявляють протизапальну, антисептичну та іноді навіть протиалергійну дію, сприяють регенерації пошкодженої оболонки бронхів [8].

5.1. Методи та матеріали дослідження

Метою цього дослідження є аналіз асортименту відхаркувальних лікарських засобів рослинного походження, які зареєстровані в Україні і застосовуються для лікування кашлю при різних респіраторних захворюваннях. Відповідно до поставленої мети необхідно виконати такі **завдання дослідження**:

- аналіз зареєстрованих в Україні торгових найменувань (ТН) відхаркувальних ЛЗ рослинного походження, які застосовуються при різних респіраторних захворюваннях у межах фармакотерапевтичних підгруп;
- визначення співвідношення кількості іноземних та вітчизняних відхаркувальних лікарських засобів рослинного походження;
- аналіз доступного асортименту лікарських форм відхаркувальних засобів рослинного походження у межах фармакотерапевтичних підгруп.

Аналіз асортименту відхаркувальних лікарських засобів рослинного походження, що застосовуються для лікування кашлю при ГРВІ, зареєстрованих в Україні на кінець грудня 2023 р., здійснювався за відомостями Державного реєстру лікарських засобів та спираючись на класифікаційну систему АТС (Anatomical Therapeutic Chemical classification system) [7, 8].

Під час дослідження використовували інформаційний, порівняльний, аналітичний, маркетинговий методи аналізу, а також графічний метод та метод описового й абстрактного моделювання та узагальнення.

5.2. Результати дослідження

Класифікаційна система АТС (Anatomical Therapeutic Chemical (ATC) classification system – анатоμο-терапевтична хімічна класифікація лікарських засобів, АТХ) прийнята ВООЗ в якості міжнародного стандарту методології, призначеного для проведення статистичних досліджень у сфері споживання лікарських засобів у різних країнах. Відповідно до АТС-класифікації,

відхаркувальні лікарські засоби рослинного походження, які застосовують для лікування кашлю при ГРВІ належать до групи R Засобів, що діють на респіраторну систему. На четвертому рівні АТС-класифікації у групі R05CA – Відхаркувальні засоби на фармацевтичному ринку України представлені 17 підгруп. (рисунок 1).

Рисунок 1 - Місце відхаркувальних засобів рослинного походження у системі АТС- класифікації

За відомостями Державного реєстру лікарських засобів України, на кінець грудня 2023 р. в Україні зареєстровано 98 торгівельних назв відхаркувальних

засобів рослинного походження як вітчизняного, так і іноземного виробництва, представлених у широкому діапазоні лікарських форм та дозувань [3, 4]. Відповідно до отриманих результатів, на серед зареєстрованих в Україні відхаркувальних засобів рослинного походження переважали препарати підгруп R05CA10 (R05CA) – Комбінації (34,70%), R05CA12 – Листя плюща (18,37%), R05CA10 (R05CA) – Коріння алтею (13,27%). Найменше представлені відхаркувальні засоби (R05CA) підгруп R05CA18** – Препарати чебрецю, R05CA21** – Препарати анісу, R05CA22** – Багно звичайне, R05CA26** – Трава фіалки (таблиця 1).

В результаті аналізу розподілу препаратів досліджуваного асортименту відхаркувальних лікарських засобів рослинного походження вітчизняного та іноземного виробництва, встановлено, що вітчизняними підприємствами-виробниками представлено 64 асортиментні позиції (65,30%), а іноземними підприємствами-виробниками – 34 асортиментні позиції (34,70%). Найбільш широко вітчизняні виробники представлені засобами підгруп R05CA10 – Комбінації, R05CA12 – Листя плюща. У той же час у підгрупах R05CA03 – Гвайфенезину, R05CA13 – Цинеолу, R05CA19 – Миртолу відсутні препарати українського виробництва, що вказує на повну залежність від імпорту зазначених підгруп лікарських засобів та, як наслідок, зумовлює негативну тенденцію до зниження їх економічної доступності.

Співвідношення вітчизняних та іноземних відхаркувальних засобів R05CA на фармацевтичному ринку України наведено в таблиці 2 та на рисунку. 2.

На фармацевтичному ринку представлені відхаркувальні засоби (R05CA), виробників з 6 країн світу. Частка іноземних виробників (за кількістю торговельних найменувань) складає 34,70%.Лідером серед іноземних країн-виробників досліджуваних відхаркувальних засобів (R05CA) є Німеччина, представлена у 7 із 17 підгруп загальною кількістю 18 позицій. Найменшу кількість асортиментних позицій відхаркувальних засобів (R05CA) іноземного виробництва на український фармацевтичний ринок надходить зі Словенії (рисунок 3, таблиця 3).

**Таблиця 1 - Структура асортименту відхаркувальних засобів (R05CA)
за АТС-класифікацією (станом на кінець грудня 2023 р.)**

Назва ЛЗ підгрупи R05CA	Код АТС	Кількість зарєєстрованих ТН ЛЗ		Кількість ТН ЛЗ			
				вітчизняного виробництва		іноземного виробництва	
		абсолютна кількість, од.	частка у загальній кількості, %	абсолютна кількість, од.	частка у загальній кількості, %	абсолютна кількість, од.	частка у загальній кількості, %
Гвайфенезин	R05CA03	1	1,02	0	0	1	1,02
Коріння алтею	R05CA05	13	13,27	13	13,27	0	0
Комбінації	R05CA10	34	34,70	20	20,41	14	14,29
Листя плюща	R05CA12	18	18,37	8	8,16	10	10,21
Цинеол	R05CA13	2	2,04	0	0	2	2,04
Соснові бруньки	R05CA15**	2	2,04	2	2,04	0	0
Препарати подорожника	R05CA17**	6	6,12	4	4,08	2	2,04
Препарати чебрецю	R05CA18**	3	3,06	1	1,02	2	2,04
Миртол	R05CA19	2	2,04	0	0	2	2,04
Листя підбілу	R05CA20**	3	3,06	3	3,06	0	0
Препарати анісу	R05CA21**	1	1,02	1	1,02	0	0
Багно звичайне	R05CA22**	1	1,02	1	1,02	0	0
Корінь солодки	R05CA23**	5	5,10	5	5,10	0	0
Корінь оману	R05CA24**	2	2,04	2	2,04	0	0
Трава материнки	R05CA25**	3	3,06	3	3,06	0	0
Трава фіалки	R05CA26**	1	1,02	1	1,02	0	0
Інші	R05CA50**	1	1,02	0	0	1	1,02
Загальна кількість		98	100,00	64	65,30	34	34,70

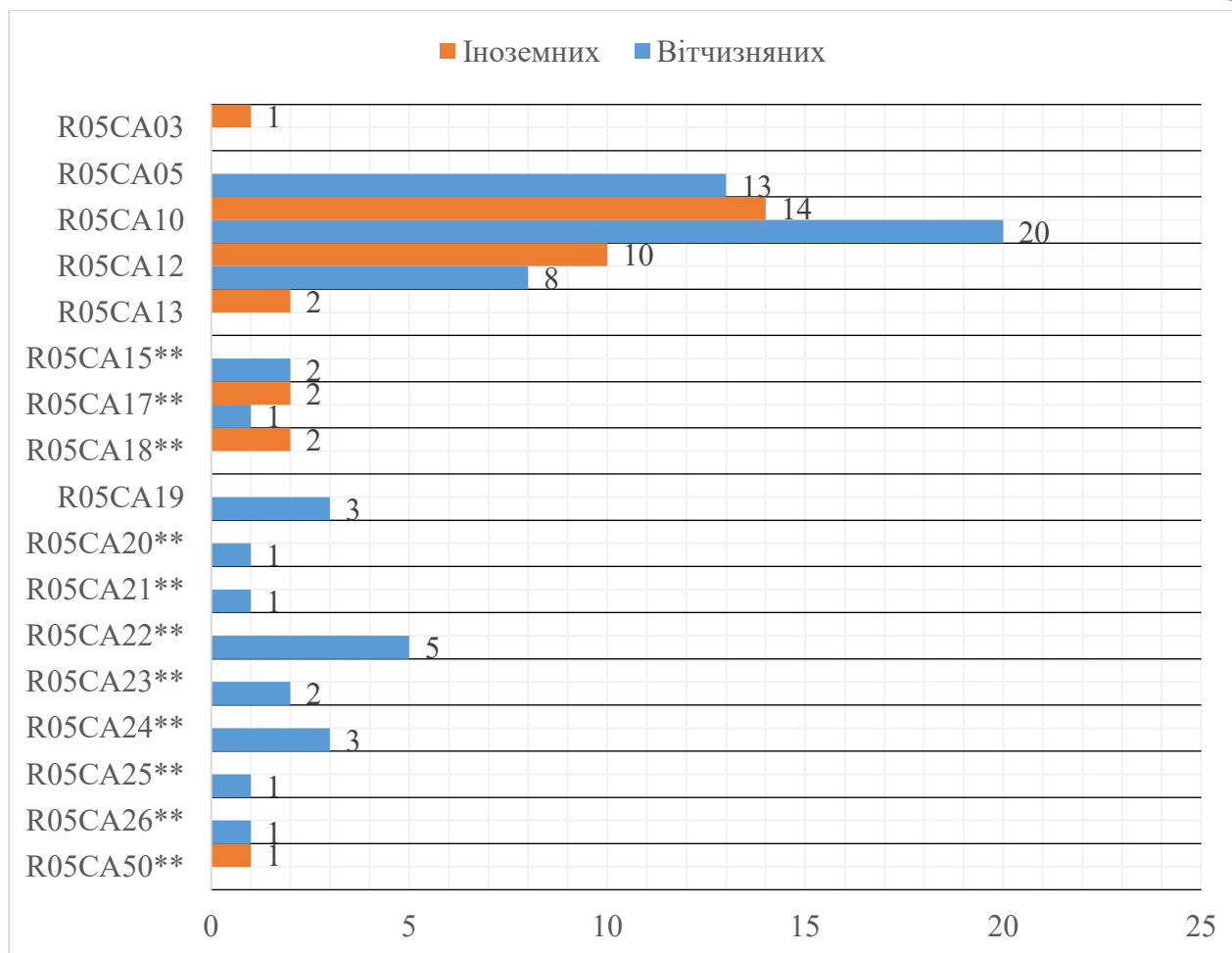
Серед іноземних фірм-виробників провідні місця посідають провідні місця посідають такі німецькі підприємства, як «Енгельгард Арцнайміттель ГмбХ & Ко. КГ», «Ей. Наттерманн енд Сайі. ГмбХ», «Др. Густав Кляйн ГмбХ & Ко. КГ», «Др. Тайсс Натурварен ГмбХ», «Болдер Арзнеіміттел ГмбХ & Ко.КГ», «Фарма Вернігероде ГмбХ», «Кревель Мойзельбах ГмбХ», «Клостерфрау Берлін ГмбХ».

Таблиця 2 - Співвідношення вітчизняних та іноземних відхаркувальних засобів R05CA на фармацевтичному ринку України

Назва підгрупи	Код АТС	Частка ЛЗ вітчизняного виробництва, %	Частка ЛЗ іноземного виробництва, %
Гвайфенезин	R05CA03	0	100
Коріння алтею	R05CA05	100	0
Комбінації	R05CA10	58,82	41,18
Листя плюща	R05CA12	44,45	55,55
Цинеол	R05CA13	0	100
Соснові бруньки	R05CA15**	100	0
Препарати подорожника	R05CA17**	66,66	33,34
Препарати чебрецю (тим'ян)	R05CA18**	33,34	66,66
Миртол	R05CA19	0	100
Листя підбілу (мати-й-мачуха)	R05CA20**	100	0
Препарати анісу	R05CA21**	100	0
Багно звичайне	R05CA22**	100	0
Корінь солодки	R05CA23**	100	0
Корінь оману	R05CA24**	100	0
Трава материнки	R05CA25**	100	0
Трава фіалки	R05CA26**	100	0
Інші	R05CA50**	0	100

Як позитивну тенденцію варто відмітити наявність препаратів вітчизняного виробництва у 13 підгрупах досліджуваного асортименту загальною кількістю 64 найменувань позицій (65,30%). Україна посідає перше місце серед усіх країн-виробників відхаркувальних засобів (R05CA) за Лідерами серед вітчизняних фірм-виробників за обсягом постачання відхаркувальних засобів (R05CA) займають ПрАТ Фармацевтична фабрика «Віола», ПрАТ «Ліктрави», дещо меншу кількість лікарських засобів випускають ТОВ «Тернофарм», Товариство з обмеженою відповідальністю «Фармацевтична компанія «Здоров'я», Товариство з обмеженою відповідальністю «Харківське фармацевтичне підприємство «Здоров'я народу», АТ «Фармак». Представлені й інші українські виробники.

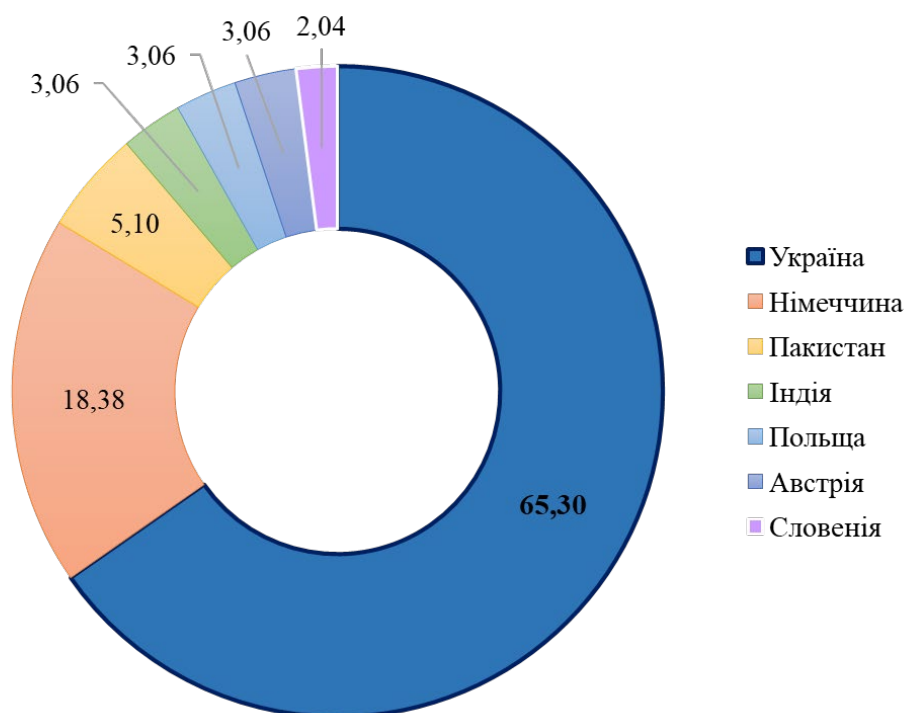

Рисунок 2 - Співвідношення вітчизняних та іноземних відхаркувальних засобів рослинного походження на фармацевтичному ринку України в абсолютних значеннях

Таблиця 3 - Розподіл країн-виробників відхаркувальних засобів (R05CA)

№ п/п	Країна-виробник	Кількість зареєстрованих ТН ЛЗ	
		абсолютна кількість, од.	частка у загальній кількості, %
1.	Україна	64	65,30
2.	Німеччина	18	18,38
3.	Пакистан	5	5,10
4.	Індія	3	3,06
5.	Польща	3	3,06
6.	Австрія	3	3,06
7.	Словенія	2	2,04
Загальна кількість		98	100,00

Рисунок 3 - Частка відхаркувальних ЛЗ за країнами-виробниками (%)

Наступним завданням нашого дослідження став аналіз досліджуваного асортименту відхаркувальних засобів за формою випуску, вказаною у реєстраційних відомостях. Хоча відхаркувальні засоби представлені у широкому спектрі лікарських форм, але переважають препарати у рідких лікарських формах (сіроп, розчин, краплі, настойки та екстракти – разом 50 найменувань), значно їм поступаються збори та лікарська рослинна сировина (22 найменування) та тверді ЛФ (таблетки, капсули, порошок – 20 найменувань). Майже не представлені оромукозні ЛФ – на фармацевтичному ринку представлені по 1 найменуванню льодяників та 5 - пастилок. (таблиця 4, рисунок 4)

Таблиця 4 - Розподіл відхаркувальних засобів (R05CA) за формою випуску

Виробник	Загальна кількість ЛЗ	Форма випуску											
		Таблетки	Льодяники	Сіроп	Збір	Порошки	Екстракт	Краплі	Розчини	Пастилки	Настойка	Капсули	ЛРС
Гвайфенезин R05CA03													
Німеччина	1			1									
Разом	1	0		1	0	0	0	0	0	0	0	0	0

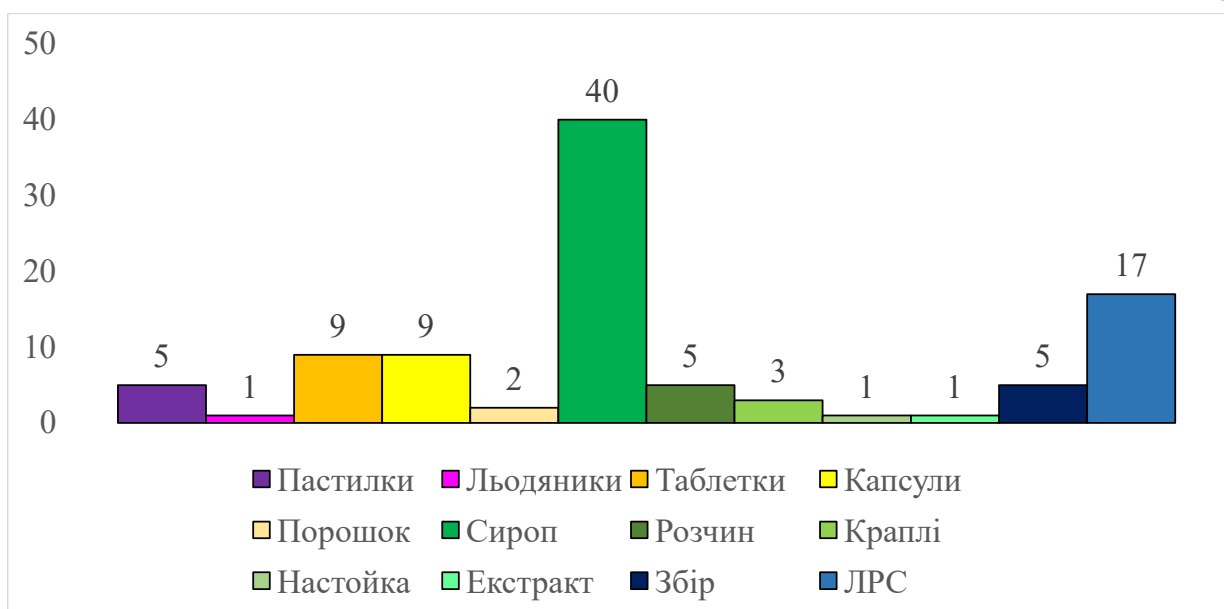
Виробник	Загальна кількість ЛЗ	Форма випуску											
		Таблетки	Льодяники	Сироп	Збір	Порошки	Екстракт	Краплі	Розчини	Пастилки	Настойка	Капсули	ЛРС
Коріння алтею R05CA05 (R05CA)													
Україна	13	7		5									1
Разом	13	7		5	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Комбінації R05CA10 (R05CA)													
Україна	20			6	5	2	1	1	4		1		
Пакистан	5			2						3			
Індія	3	1		2									
Польща	1			1									
Німеччина	3			1				1				1	
Австрія	2			2									
Разом	34	1		14	5	2	1	2	4	3	1	1	0
Листя плюща R05CA12 (R05CA)													
Україна	8			6								2	
Словенія	2		1	1									
Німеччина	7	1		3				1	1	1			
Польща	1			1									
Разом	18	1	1	11	0	0	0	1	1	1	0	2	0
Цинеол R05CA13 (R05CA)													
Німеччина	2											2	
Разом	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0
Соснові бруньки R05CA15** (R05CA)													
Україна	2												2
Разом	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Препарати подорожника R05CA17** (R05CA)													
Україна	4			2									2
Польща	1			1									
Німеччина	1			1									
Разом	6	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Препарати чебрецю R05CA18** (R05CA)													
Україна	1												1
Німеччина	2			1						1			
Разом	3	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Миртол R05CA19 (R05C)													
Німеччина	2											2	
Разом	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0
Листя підбілу R05CA20** (R05CA)													
Україна	3												3
Разом	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Препарати анісу R05CA21** (R05CA)													
Україна	1											1	
Разом	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Багно звичайне R05CA22** (R05CA)													
Україна	1												1
Разом	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Корінь солодки R05CA23** (R05CA)													
Україна	5			4									1
Разом	5	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Корінь оману R05CA24** (R05CA)													

Виробник	Загальна кількість ЛЗ	Форма випуску											
		Таблетки	Льодяники	Сироп	Збір	Порошки	Екстракт	Краплі	Розчини	Пастилки	Настойка	Капсули	ЛРС
Україна	2												2
Разом	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Трава материнки R05CA25** (R05CA)													
Україна	3												3
Разом	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Трава фіалки R05CA26** (R05CA)													
Україна	1												1
Разом	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Інші R05CA50** (R05CA)													
Австрія	1											1	
Разом	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Загалом	98	9	1	40	5	2	1	3	5	5	1	9	17

Типовою лікарською формою для відхаркувальних засобів є сиропи для більшості з них є форма сиропів (у 7 підгрупах із 17, загалом 40 найменувань), ЛРС, що міститься у пачках (у 10 підгрупах із 17, загалом 17 найменувань). Також у 6 підгрупах з 17 представлені засоби у формі капсул (загалом 9 найменувань). Таблетки також представлені 9 найменуваннями, але лише у 3 підгрупах. Найменш типовими формами є представлені у підгрупі R05CA10 екстрактивні препарати (настойки, екстракти) та порошки (2 найменування), а також льодяники (1 найменування у підгрупі R05CA12 – Листя плюща). Загалом у кожній підгрупі представлено 1-3 лікарських форми крім підгруп Комбінації R05CA10 (10 ЛФ) та Листя плюща R05CA12 (7 ЛФ). Відсутність можливості обрання лікарської форми потенційно може обмежити доступність лікування для окремих категорій населення та вплинути на прихильність пацієнта до лікування.

Таким чином, результати проведених нами досліджень вітчизняного ринку відхаркувальних засобів (R05CA) для лікування кашлю при ГРВІ вказують на нагальну потребу розширення асортименту відхаркувальних засобів рослинного походження вітчизняного виробництва.

Рисунок 4 - Розподіл відхаркувальних засобів рослинного походження за формою випуску (у абсолютних значеннях)

Висновки

1. Було здійснено аналіз зареєстрованих в Україні відхаркувальних засобів (R05CA) рослинного походження відповідно до відомостей Державного реєстру лікарських засобів України. Встановлено, що станом на кінець грудня 2023 року на фармацевтичному ринку України зареєстровано 98 торгових найменувань відхаркувальних засобів (R05CA) вітчизняного та іноземного виробництва, представлених різними лікарськими формами із урахуванням дозування. Серед відхаркувальних лікарських засобів (R05CA) на вітчизняному фармацевтичному ринку переважають препарати підгруп R05CA10 (R05CA) – Комбінації (34,70%), R05CA12 – Листя плюща (18,37%), R05CA10 (R05CA) – Коріння алтею (13,27%). Найменше представлені підгрупи R05CA18** – Препарати чебрецю, R05CA21** – Препарати анісу, R05CA22** – Багно звичайне, R05CA26** – Трава фіалки.

2. Визначено, що частину асортименту відхаркувальних лікарських засобів рослинного походження на фармацевтичний ринок України поставляють іноземні фірми-виробники з 6 країн світу. Лідером серед них є Німеччина – препарати представлені у 7 із 17 підгрупах загальною кількістю 18 позицій. Найменшу кількість асортиментних позицій відхаркувальних засобів (R05CA) іноземного виробництва на український фармацевтичний ринок поставляє Словенія.

3. Для переважної більшості підгруп характерним є доволі вузький асортимент лікарських форм (від 1 до 3), виключенням є підгрупи крім підгруп Комбінації R05CA10 (10 ЛФ) та Листя плюща R05CA12 (7 ЛФ). Серед лікарських форм переважають сиропи та лікарська рослинна сировина у пачках. Відносно широко представлені капсульовані препарати. Нетиповими на фармацевтичному ринку України є відхаркувальні засоби рослинного походження у вигляді екстрактивних препаратів (настойки, екстракти), льодяників, порошоків.